



İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 7, Sayı/Issue: 1, 2018

Sayfa: 90-105

Received/Geliş: Accepted/Kabul:

[13-01-2018] – [06-03-2018]

Saruhanoğulları Beyliği Döneminde Manisa’da Öne Çıkan Şahsiyetler¹

Fatih SARIKAYA

Dr, Milli Eğitim Bakanlığı

Doctor, Ministry of National Education

Orcid ID: 0000-0002-5430-8348

fasrky@gmail.com

Öz

Batı Anadolu'nun uç kesiminde, Manisa ve yöresinde hüküm süren, coğrafi sınırlarını batıda denizin belirlediği Türkmen beyliklerinden olan Saruhanoğulları, bölgeyi Rumlar'dan ele geçirerek bir Türk yurdu haline getirmiştir. 14. yüzyılın başlarında beyliğin merkezi olarak kullandıkları Manisa'yı fetheden beylik yaklaşık bir asır bölgede hakimiyetini sürdürmüştür. Gerçekleşen fetihler sonrasında Türkmenlerin yöreye göç etmeye başlaması ile Müslüman Türk nüfusu artmış ve burada kalıcı hale gelmişlerdir. Bu süreçte gerek fetihler sırasında beylik ile birlikte hareket eden, gerek göç ederek sonradan buraya gelen bazı şahsiyetler, Saruhanoğulları Beyliği tarafından çeşitli yerlerde iskân edilmiş ve buralarda hizmet etmeleri sağlanmıştır. Bu çalışmada; öncelikle Saruhanoğulları Beyliği tarafından Manisa'da iskân edilen şahsiyetlerin kimliği hakkında inceleme yapılmıştır. Ayrıca iskân edilen şahısların hangi özelliklerinin dikkate alındığı, göç ederek bölgeye yeni gelenler ile önceden burada bulunanlar arasında farklılık gözetilip gözetilmediği, bunların herhangi bir zümre veya grupla ilişkileri olup olmadığı ve aralarında dini yaklaşım (tarikât-cemaat) ayrımı gözetilip gözetilmediği gibi konular incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Saruhanoğulları, İskân, Anadolu Beylikleri, Manisa, Karaca Ahmed, Revak Sultan.

Prominent Personalities in Manisa during Sarukhanid Dynasty

Abstract

Sarukhanids, one of the Turkmen beyliks in the western Anatolia, ruled in Manisa and the neighboring towns. In the early years of 14th century, they conquered Manisa, which then became the capital city of the beylik of Sarukhan. Following the conquests in the region, the population of Muslim Turks owing to the migration of Turkmens increased. During this period, the Sarukhanids made prominent personalities from natives or immigrants reside in various districts so that people in any part of the beylik could benefit from them. The present study attempts to identify the outstanding figures who lived in Manisa. Additionally, the study examines what features of the notables were taken into consideration when making decisions on where they would settle. Issues such as whether there were differences between treatments received by locals and immigrants, and whether there was a discrimination on the grounds of religious (sectarian or congregational) approaches are discussed.

Keywords: Sarukhanids, Settlement, Anatolian Beyliks, Manisa, Karaca Ahmed, Revak Sultan

¹ Bu makale "Uluslararası Manisa Sempozyumu"nda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

Giriş

Malazgirt Zaferi sonrası Türkler Anadolu'nun birçok yerine yayılmaya başlamıştır. Ancak gerçekleşen Haçlı seferleri ve iç çekişmelerin etkisinin yanı sıra Bizans'ın da halen etkinliğini sürdürdüğü uç kesimlerde, Anadolu yarımadasının orta ve doğu bölgelerinde kurdukları hakimiyeti kuramamışlardır. Bu durum 13. yüzyılda Moğol istilası ile değişim sürecine girmiş ve Türkmen grupları Batı Anadolu'nun uç kesimlerinde etkili olmaya başlamışlardır. Bölgede gerçekleşen mücadeleler ile zamanla Bizans'ın savunma kuvvetleri etkisini kaybetmiş ve Batı Anadolu toprakları Türkmenlerin eline geçmiştir (Eravcı ve Korkmaz, 1999, s. 11).

11. yüzyılın sonlarında Anadolu'da kurulan Türkiye Selçuklu Devleti, 13. yüzyıla gelindiğinde Moğolların da etkisiyle otoritesini kaybetmiştir. Bu dönemde Anadolu'nun farklı yerlerinde Müslüman Türkler tarafından yeni siyasi teşekküller olan beylikler kurulmaya başlamıştır. Bunlardan biri olan Saruhanogulları, Batı Anadolu'da hakimiyet tesis etmiş ve Manisa'yı beyliğin merkezi olarak kullanmıştır. Beyliğe ismini veren Saruhan Bey, 13. yüzyılın sonlarında ve 14. yüzyılın başlarında Manisa ve civarına gerçekleştirdiği fetih hareketleri ile bölgeyi ele geçirmeye başlamış ve Manisa'yı 1313 yılında zapt etmiştir (Uluçay ve Gökçen, 1939, s. 22). Daha sonra batıya olan ilerleyişini devam ettiren Saruhan Bey, nihai kara sınırı olan denize ulaşmıştır (Uzunçarşılı, 1969, s. 84; Sevim ve Yücel, 1989, s. 301).

Saruhanogulları'nın Manisa'yı fethetmesiyle şehirdeki Müslüman nüfus hızla artmıştır. Bunun farklı sebepleri olmakla birlikte bir tanesi, beyliğin bölgeyi ele geçirdikten sonra kalıcı olmak için gerçekleştirdiği iskân faaliyetidir. Bu kapsamda Saruhanogulları Beyliği yöneticileri gerek topraklarına göç ederek gelen, gerekse de zaten burada yaşayan bazı şahısların zaviyeler kurmaları için onları teşvik etmişlerdir. Kurulan zaviyelerin giderleri için çiftlik yerleri, köyler ve toprak arazileri vakfederek onlarla yakından irtibat halinde olmuşlardır. Bu politika ile kurulan zaviyeler ve verilen vakıflar, Saruhanogulları Beyliği topraklarına yerleşen halkın kalıcı hale gelmesini sağlamıştır. Ancak beyliğin her döneminde uygulanan iskân politikası aynı olmamış, hükümdarlara göre değişiklik göstermiştir. Özellikle beyliğin temelleri atıldıktan sonra iktidarı devralan İshak Çelebi ve ardından gelen Hızır Paşa dönemlerinde, iskân politikası konusunda daha aktif olunmuştur (Sarıkaya, 2016, s. 38-39).

Anadolu'nun 13 ve 14. yüzyılları hakkında araştırma yapanların temel sorunlarından biri kaynak sıkıntısı yaşamalarıdır. Dönemin sosyal ve ekonomik yapısını bütünüyle ortaya koyabilecek kaynaklar bulmak oldukça zordur. Bu sebeple döneme ait en önemli kaynaklar 16. yüzyıldan itibaren yapılan tahrirler, döneme ait vakıf kayıtları, halk arasında söylenegelen rivayetler, cami ve mescit kitabelerinin yanı sıra mezar taşlarıdır.

Araştırdığımız konu itibariyle, bahsi geçen kaynaklardan elde ettiğimiz bilgiler çerçevesinde Saruhanogulları Beyliği döneminde, bugünkü Manisa ilinin merkezinde iskân edildiğini tespit ettiğimiz 24 şahıs hakkında bilgi



vereceğiz. Bunlardan 18 tanesi İshak Çelebi, 3 tanesi Hızır Paşa, 3 tanesi ise ismi kaynaklarda zikredilmemiş Saruhan beyi tarafından Manisa'ya yerleştirilmiştir.

1. İskân Edilen Önemli Şahsiyetler

1. 1. Revak Sultan

Revak Sultan, Saruhanoğlu İshak Çelebi'nin iktidarı sırasında Manisa'da yaşamıştır. Halvetiye Tarikatı şeyhlerinden olan Revak Sultan, İshak Çelebi'nin kendisine temlik ettiği arazi ile türbe ve tekkesini yaptırmıştır (Uluçay, 1946, s. 84). Horasanlı Berrek (Barak) Sultan'ın oğludur. Şer'îye sicillerindeki bir kayda göre (Uluçay, 1940, s. 40-41)², İçe (Ece)³ isimli kardeşi vardır. Anadolu'nun önemli şahsiyetlerinden olan Karaca Ahmed ile aynı zamanda Manisa'da bulunmuş ve onunla irtibatı olmuştur.

Revak Sultan hakkındaki en önemli kaynağımız, İshak Çelebi tarafından zaviyesine temlik edilen yerler için yazılmış olan vakfiyesidir. Çağatay Uluçay Manisa'da öğretmen olarak bulunduğu yıllarda Manisa şer'îye sicillerini ilim dünyasına kazandırma gayretiyle meşgulken Revak Sultan vakfiyesini bulup yayınlamıştır (Uluçay, 1940, s. 25-28).

H. 773/m. 1371 tarihli vakfiye özetle şunlardan bahsetmektedir: Revak Sultan dünya ve lezzetlerinin geçici olduğunu, insanı mutlak manada mutlu etmediğini anlayınca kendisini ahiret için çalışmaya yöneltmiştir. Beldelerin fatihi olan İshak Çelebi, Revak Sultan'a kendi mülkünden olan birçok arazi ve köyü vakfetmiştir. Vakfedilen bu yerler sultanîyeye yapılacak muamele gibi muamele görecektir. Bu yerlerden elde edilecek gelir tekkede, Tarikat-ı Halvetiye erbabından şeyh olacak zat vasıtasıyla her sene üç gün halkın işleri için harcanacak ve kalan ile tekkenin tamiri ve oradakilerin maişeti ve fukaranın yiyip içmesi temin edilecektir. Hâsılattan geri kalan kısım ise tarîk fukarasına sarf edilecektir (Uluçay, 1940, s. 25-28).

Vakfiyede Halveti tarikatı ile ilgili dikkat çekici bir bilgi bulunmaktadır. Tarikatın şeyhlerinden birinin tekkenin başına geçmesi şart kılınmıştır. Vakfiyenin m. 1371 tarihinde yazıldığı göz önüne alındığında, bu durum tarikatın kurucusu olarak kabul edilen Siracüddin Ömer'in ölüm tarihi olan m. 1397'dan öncedir. Dolayısıyla tarikatın Manisa'da yayılması için oldukça erken bir dönem, hatta belki de imkan dışıdır (Şapolyo, 1964, s. 172-177; Eyüboğlu, 1987, s. 202; Kara, 1985, s. 288). Konu hakkında son dönemde Revak Sultan vakfiyesi de dikkate alınarak yapılan bir çalışmada, tarikatın

² İçe'nin (Ece) torunu olduğunu iddia eden Mehmed, dedesi İçe'nin Revak Sultan'ın kardeşi olduğunu söylemiştir.

³ Manisa'nın Karaköy semtinde Attar Ece (Hoca) isimli bir cami ve caminin hemen girişinde minarenin yanında bir mezar vardır. Bu mezarın Attar Ece'ye ait olduğu söylenir. Bkz. (Acun, 1999, s. 75).



kurucusunun Siraceddin Ömer değil onun hocası olan Ahi Muhammed olduğu düşünölmektedir (Sarıkaya, 2017, s. 2078-2095). Dolayısıyla Revak Sultan, Ahi Muhammed Halveti'nin tarikatı yaymak için Anadolu'ya gönderdiği halifelerden biri olmalıdır.

Her ne kadar Revak Sultan'ın Manisa'ya ne zaman ve nereden geldiği ile ilgili yazılı bir kaynağımız olmasa da; onun Ahi Muhammed'den tarikat dersi aldığını düşünürsek Anadolu'ya Harezm'den veya Ahi Muhammed'in sonradan yerleşmiş olduğu Lahican'dan⁴ gelmiş olabileceği söylenebilir. Bu nedenle Revak Sultan'ın Manisa'ya gelişi şehrin fethinden bir müddet sonra olmalıdır.

Vakfiyeden Revak Sultan'a verilen arazinin oldukça geniş olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum tarikatın halk üzerindeki tesirinin ve ne kadar geniş bir kesime hitap ettiğinin göstergesi olduğu gibi, Revak Sultan'ın İshak Çelebi tarafından saygı duyulan biri olduğunun da göstergesidir.

Manisa'da ilk kurulan zaviyelerden olan Revak Sultan Zaviyesi (Emecen, 1989, s. 144), şuan ki türbesinin hemen yanında bulunmakta iken, 1549 yılında harap olmuş ve günümüze kadar ulaşmamıştır (Acun, 1999, s. 389-390).

1. 2. Attar Ece (İçe)

Attar Ece (İçe), Saruhanogulları Beyliği döneminde Manisa'da yaşamıştır. Şer'iyeye sicillerine yansıyan bir kayda göre Revak Sultan'ın kardeşidir. Dolayısıyla İshak Çelebi döneminin simalarındandır. Şer'iyeye sicilindeki kayıta özetle şunlar anlatılmaktadır: 16. yüzyılda Revak Sultan'ın zaviyesi yıkıldıktan sonra mahkemeye gelen Mehmet isimli bir şahıs kendisinin Revak Sultan'ın neslinden olduğunu söylemekle şahitleri ile birlikte Revak Sultan'ın kardeşi Ece(İçe)'nin dedesi olduğunu ifade etmiştir (Uluçay, 1940, s. 40-41; Gökçen, 1946, s. 42-43; Gökçen, 1946, s. 36). Attar Ece'den günümüze 14. yy.ın ikinci yarısında Karaköy semtinde yaptırdığı cami kalmıştır (VGM. Ş. S. M. 1325. 36.; Acun, 1999, s. 74).

1. 3. Karaca Ahmed

14. yüzyılın ikinci yarısında Manisa'da bulunmuş olan Karaca Ahmed, Anadolu'nun meşhur dervişlerinden olmasının yanı sıra aynı zamanda bir hekimdir. İran'daki devlet adamlarından biri olan Süleyman Horasanî'nin oğludur (Uluçay, 1940, s. 28). Dine ve maneviyata önem veren Karaca Ahmed, saray hayatını bir kenara bırakarak dervişlik yolunu benimsemiş (Pehlivan, 2011, s. 47) ve ülkesini terk edip Anadolu'ya gelmiştir (Taşköprülüzade, s. 31; Gelibolulu Mustafa Âli, Kühü'l-Ahbâr, cilt 5, s. 62). Anadolu'da ilk olarak nereye yerleştiği hakkında kesin bir kayıt olmamakla birlikte bu konuda farklı görüşler vardır. Geyve Akhisar'ına yerleştiğini (Mecdi Mehmed Efendi, s. 33; Baldırzâde Selîsî Şeyh Mehmed, haz. Hızlı ve

⁴ Günümüzde İran'ın kuzeyinde Gilan eyaletine bağlı şehirdir.



Yurtsever, 2000, s. 281) söyleyenler olduğu gibi Afyonkarahisar civarına yerleştiğini söyleyen de vardır (Bayar, 1991, s. 66-71).

Anadolu'da çokça seyahat ettiği anlaşılan Karaca Ahmed'in Saruhanoğulları ve Osmanlılar ile irtibatı bulunmaktadır. Hatta bu beyliklerin bazı fetih hareketlerinde bizzat yer aldığına dair bilgiler de vardır. Çağatay Uluçay, Manisa'nın fethi sırasında Saruhanoğulları ile birlikte hareket ettiğinin halk arasında yayıla gelen rivayet olduğundan bahsetmektedir (Uluçay, 1940, s. 31-32). Bunu destekleyici bir görüşe sahip olan Muharrem Bayar, Karaca Ahmed ile birlikte müridlerinin de Manisa'nın fethi sırasında bulunduğunu bildirerek şunları söylemektedir; "Anadolu'ya gelen Karaca Ahmed, Afyonkarahisar civarına yerleşmiştir. Saruhan Bey'in Manisa'nın fethi ile uğraştığı sırada elli yedi bin kişilik müridi ile Saruhan Bey'e yardım etmiş ve birlikte Manisa, Akhisar, Eşme taraflarını almışlardır. Bunun neticesinde Karaca Ahmed fethettikleri bu yerlere zaviyeler kurup, halkı irşada başlamıştır." (Bayar, 1991, s. 66-71).

Karaca Ahmed'in Müslüman Türklerin gerçekleştirdiği fetihlere katılması Saruhanoğulları ile sınırlı değildir. Osmanlı'nın Orhan Gazi döneminde Rumeli'de gerçekleştirdiği fetihlere de iştirak etmiştir (Şahin, 2007, s. 107).

Orhan Gazi döneminin dervişlerinden Karaca Ahmed (Aşıkpaşazâde, s. 200; Mustafa Âlî, s. 62), bu dönemde Üsküdar'a gelerek yerleşmiş ve birçok talebe yetiştirmiştir. Bir müddet sonra tarihi tespit edilemeyen ve nedeni bilinmeyen bir sebepten dolayı Osmanlı topraklarından ayrılmıştır. Ayrılışın nedeni olarak, Karaca Ahmed'in müritlerinin çokluğu ve dönemin hükümdarı Orhan Gazi'nin Türkmen dervişlerini kontrol altına almak amacıyla yaptırdığı teftiş sırasında gerçekleşen baskı olarak düşünülebilir. Osmanlı topraklarından ayrılışından sonra öncelikle Afyon'a sonra da Manisa'ya yerleştiği düşünülmektedir (Şahin, 2007, s. 107).

Dervişlik özelliği ve kurmuş olduğu tekkeler vasıtasıyla Anadolu'nun İslamlaşmasına katkı sağlamış (Şahin, 2001, 374) olan Karaca Ahmed'in başka bir özelliği de iyi bir hekim olmasıdır. Yaşadığı dönemde pek çok hastayı tedavi etmiştir (Araz, 1958, s. 419). Türk halk hekimliğinin kurucularından kabul edilir (Şahin, 2004, 323). Anadolu'nun çeşitli yerlerinde hastaları tedavi için kurulan dergahlarda yetiştirdiği evlatları ve dervişleri halkı tedavi etmeye devam etmişlerdir (Araz, 1958, s. 419; Dedeaba, 1998, s. 273-276). Karaca Ahmed'in hekimlik özelliği halk arasında yaşadığı dönemin sınırlarını da aşmıştır. Bu sebeple mezarını ziyaret edenler şifa bulduklarını söylemişlerdir (Mustafa Âlî, s. 62).

15. yüzyılda kaleme alınmış ancak 13. yüzyıl hakkında bilgi veren Hacı Bektaş Veli velâyetnamesinde Karaca Ahmed'e yer verilmiş ve Anadolu'nun gözcüsü olarak tanımlanmıştır (Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi, haz. Duran ve Gümüšoğlu, 2010, s. 207-211; Taşgın, 2013, s. 78). Aynı şekilde yine 15.



yüzyılda yazılmış ve 13. yüzyıl hakkında bilgi veren başka bir eser olan Saltuknâme'de Karaca Ahmed'den, Hacı Bektaş Veli ile olan irtibatı dolayısıyla bahsedilmiştir (Ebu-l Hayr Rûmi, 1988, s. 45). İki eser de Hacı Bektaş Veli ile Karaca Ahmed'in, vahşi hayvanları itaat altına alarak olağanüstü güçlerini birbirlerine karşılıklı sergilediklerinden bahsetmektedir (Ocak, 2000, s. 141). Ancak Karaca Ahmed'in 1371 tarihli Revak Sultan vakfiyesinde şahitliğinin bulunması, 1271 yılında vefat ettiği kabul edilen Hacı Bektaş Veli (Ocak, 1996, s. 455-458) ile görüşme ihtimalini oldukça zayıflatmaktadır.

Son zamanlarda yapılan araştırmalar neticesinde, Karaca Ahmed'e ait olduğu düşünülen ancak şimdiye kadar bilinenlerden farklı bir Karaca Ahmed'den bahseden menâkıbnâme bulunmuştur (bkz. Seyyid Hüseyin Enisî, 2013). Menâkıb-ı Karaca Ahmed isimli bu esere göre; Karaca Ahmed'in babası Melik Şehâb bin Kara Arslan, annesi ise Safiye Hatun'dur. Mardin'de 3 Nisan 1151 tarihinde dünyaya gelmiş ve 1244 yılında vefat etmiştir. Dindar bir insan olan Karaca Ahmed önce Ebu Cafer Muhammed Basri'ye mürid olmuş, daha sonra Mardin'e dönmüş ve Şeyh Musa Zülî'ye mürid olmuştur. Hayatının bir devresinde Hacı Bektaş Veli ve Abdülkadir Geylani ile irtibat kurmuştur. Hacı Bektaş Veli velâyetnamesinde ve Saltuknâme'de bahis konusu olan olağanüstü hadiselerin benzerlerine menâkıbda da yer verilmiştir. Menâkıbın yazarı olan Seyyid Hüseyin Enisî'nin bir diğer eseri de Menâkıb-ı Akşemseddin'dir.⁵ Enisî'nin yazdığı her iki eserde abartılı anlatımlar içeren menâkıblardır ve ikisinde de bahsi geçen şahısların nesepleri sahabilere kadar dayandırılmıştır.

Bazı çevreler tarafından Karaca Ahmed'in tarikat mensubu olması gerektiği düşünülmüş ve hangi tarikattan olduğu hakkında çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Alevi Bektaşî çevrelerce sahip çıkılıp kendilerinden gösterilmiş olmasına rağmen, kronolojik olarak Hacı Bektaş Veli ile görüşme ihtimali bulunmamaktadır (Pehlivan, 2011, s. 47). F. W. Hasluck bu konuda; Karaca Ahmed'in de pek çok diğer dervişler gibi sonradan Bektaşilerce benimsenmiş olduğunu düşünmektedir (Hasluck, 2013, s. 42; Şahin, 2004, s. 325). Ayvansarâyî ise onun Nakşibendiyye tarikatından olduğunu belirtmektedir (Hafız Hüseyin Ayvansarâyî, Mecmuâ-i Tevârih, 1985, s. 400). Ancak bu dönemde henüz Nakşibendîlik tarikatı Türkistan'da yeni teşekkül etmeye başlamış ve Anadolu'ya gelmemiş olduğundan bu ihtimal oldukça zayıftır. Çağatay Uluçay'ın tespitlerine göre Karaca Ahmed, Halvetiye tarikatının Bayramiye koluna mensuptur (Uluçay, 1940, s. 31-32).

Saruhanogulları Beyliği zamanında h. 800/m. 1397 yılında yazılmış olan Hoşkadem Paşa vakfiyesinde belirtildiğine göre; Karaca Ahmed'in Manisa

⁵ Ölüm tarihi bilinmeyen Seyyid Hüseyin Enisî'nin dedesi Pîr Ahmed Çelebi Akşemseddin hazretlerinden dua almıştır ve bu duanın bereketiyle torunu Hüseyin Enisî, sûfilere muhabbet beslemiş ve Akşemseddin hazretlerinin menâkıbını yazmıştır. (Bkz. Emir Hüseyin Enisî, 2012; Emir Hüseyin Enisî, 2011).



Horozköy'de bulunan tekkesinin sakinlerine, orada yapılmış türbesine gelenlere, türbenin hizmetkârlarına, gelen gidenlerin durumuna göre onların yeme içmelerine sarf edilmek üzere ihtiyaçları için bazı araziler vakfedilmiştir (Uluçay, 1940, s. 29-32; Uluçay, 1946, s. 84). Bu durum, vakfiyenin yazıldığı tarihte Karaca Ahmed'in vefat ettiğini ve türbesinin ziyaret yeri haline geldiğini göstermektedir.

Günümüzde Karaca Ahmed'in Manisa, İstanbul, Afyon, Aydın, Sivrihisar, Göynük, Makedonya, Akhisar ve Eşme'de türbeleri bulunmaktadır. Bunların hepsinin gerçek türbesi olmadığı, bir tanesi hariç diğerlerinin kendisine hürmeten yapılmış olduğu düşünüldüğünde; onun Anadolu coğrafyasında hareketli bir hayat yaşadığı ve bulunduğu yerlerde halkın teveccühünü kazandığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde, Saruhanoğulları Beyliği'nde üç tane tekke ve türbesi bulunan Karaca Ahmed'in, bu coğrafyadaki halk arasında ve yöneticiler nazarında önemli bir yere sahip olduğu da söylenebilir.

1. 4. Yolageldi Baba

Cafer-i Horasânî'nin oğlu olan Yolageldi Baba, Revak Sultan vakfiyesinin şahitleri arasında yer almaktadır (Uluçay, 1940, s. 24). Manisa'nın Gürle köyünde Yolageldi Baba'nın tasarrufunda bulunan zaviyeye ihtiyaçların karşılanması için bir değirmen vakıf olarak verilmiştir (Uluçay, 1940, s. 124-125). Yolageldi Baba bu vakıftan elde ettiği gelir ile ziyaretçilerini ağırlamış ve buraya bir de mescid inşa etmiştir (Uluçay, s. 77, 80). Bölge insanların değirmen ihtiyacı için Gürle'ye gelmeleri ve Yolageldi Baba'nın misafirperverliği, kendisinin Saruhanoğulları Beyliği döneminde yöre halkı tarafından tanınan biri olmasını sağlamıştır.

Yolageldi Baba halkın nazarındaki ehemmiyetini ölümünden sonra da devam ettirmiştir. Zira halk arasında Yolageldi Baba hakkında söylenegelen bir rivayet de bulunmaktadır, şöyle ki: "Kırklar, yediler gezmeye çıkmışlar, bir sabah namazı vakti bu dedenin yattığı yere gelmişler. Sabah namazını kılmak lazım gelmiş fakat abdest alacak su yokmuş. Gürle dedesi (Yolageldi Baba) suyun olmadığını görünce elindeki asayı yere vurmuş ve 'gürle ya mübarek demiş!' bunun üzerine Gürle'nin daima bağırarak ve gürleyerek akan suyu yerden fıskırmış. Dede suyun fıskırmaya başladığı zaman vefat etmiş. Diğer pirlar hem sabah namazını hem de cenaze namazını kılmışlar. Suyun başına dedeyi gömerek yollarına devam etmişler." (Uluçay, 1940, s. 125)

1. 5. İbrahim Seydi Dede

Manisa'da İshak Çelebi zamanında yaşamış olan İbrahim Seydi Dede, dönemin meşayihindedir (Uluçay, 1946, s. 47). Revak Sultan vakfiyesinin şahitleri arasında ismi bulunan İbrahim Seydi Dede'nin babası Bektaşî Horasanî olarak kaydedilmiştir (Uluçay, 1940, s. 28). Halk arasında



Manisa'nın fethinde bulunan komutanlardan biri olduğu kabul edilir (Pehlivan, 2011, s. 4). Hakkında çeşitli rivayetler bulunan İbrahim Seydi Dede bir rivayete göre, İshak Çelebi'nin sancaktarıydı ve onun maiyetinde pek büyük fedakârlıklar gösterdi. Başka bir rivayete göre, İshak Çelebi'nin şeyhülislamıydı. Şeriat-ı İslamiye'nin tatbikinde hassas olduğu için şehirde ve çevresinde haksızlık ve adaletsizlik yapılmaz olmuştı (Pehlivan, 2011, s. 31).

İbrahim Seydi Dede'nin Saruhanogulları Beyliği döneminde Manisa'da bir zaviyesi bulunmaktaydı. 16. asır vesikalarında ismi geçen zaviyenin Ulu Cami'nin kuzeyinde bulunan Seydi İbrahim Zaviyesi olması muhtemeldir (Emecen, 1989, s. 105). Türbesi tekkenin yanındadır. M. Nuri Yörüköğlü'nün naklettiğine göre, zaviyenin 1900 tarihli tamir kitabesinde burası kadirhâne olarak anılmakta ve İbrahim Seydi Dede de buranın banisi olarak kaydedilmektedir. Zaviyenin kurulduğu andan itibaren kâdirî zaviyesi olup olmadığı hakkında ise net bir bilgi bulunamamıştır. Günümüzde mevcut olmamakla birlikte nakledildiğine göre, burada bulunan türbenin duvarında asılı olan tahta bir kılıç vardır (Pehlivan, 2011, s. 32). Tahta kılıcın ifade ettiği anlamı Türklerin eski inançlarında aramak lazımdır, zira tahta kılıç Türklerin eski inançlarından gelme bir motiftir (Ocak, 1983, s. 129-130).

1. 6. Arık Halil Dede

Revak Sultan vakfiyesinin şahitlerindedir. Babası İbrahim Horasanî'dir (Uluçay, 1940, s. 28). Vakfiyenin şahitlerinden olması dönemin sözü muteber şahısları arasında olduğunun bir göstergesidir. Manisa'ya bağlı Işık Hacı köyünde kendisinden sonra çocuklarına kalacak şekilde vakfedilen bir zaviyesi bulunmaktadır (Uluçay, 1940, s. 91). Bunun yanı sıra Saruhanoglu İshak Çelebi, Arık Halil'e Karaman Kayası yakınında bulunan köprü ve kuyunun bakımı ve tamiri görevini de vermiş, bunun için de bir çiftlik yeri kendisine vakfetmiştir (Uluçay, 1940, s. 75).

1. 7. Şeyh Ali

Şeyh Ali, Saruhan Beylerinden İshak Çelebi ve Hızır Çelebi dönemlerinde yaşamıştır. Babası Şeyh İbrahim-i Kayserî'dir. İshak Çelebi'nin hükümdarlığı sırasında Revak Sultan vakfiyesinin şahitleri arasında bulunmuştur (Uluçay, 1940, s. 28). İshak Çelebi'den sonra, dönemin hükümdarı Hızır Çelebi tarafından Şeyh Ali'ye Menemen'e bağlı Çukur köyünden bir arazi vakfedilmiştir (TKG. KK. TTD. 306. vr. 43a; Erdoğan ve Bıyık, 2014, s. 139; Uluçay, 1946, s. 108). Dolayısıyla Şeyh Ali, İshak Çelebi döneminde Manisa'da iken, Hızır Çelebi döneminde beyliğin merkezinden uzaklaşarak batıya doğru göç etmiştir.

1. 8. Haki Baba

Saruhanogulları Beyliği'nin meşayihinden olan Haki Baba, Horasan erenlerinden İlyas'ın oğludur. İshak Çelebi tarafından saygı duyulan kişilerden biri olduğu için Revak Sultan vakfiyesinin şahitleri arasına alınmıştır. Manisa'da Haki Baba'ya ait geçmişte cami olduğu düşünölen



(Uluçay, 1940, s. 90-91) ancak şurada mescid olarak tanımlanan bir ibadethane ve zaviye vardır (TKG. KK. TTD. 306. vr. 18a; Gökçen, 1946, s. 142).

1. 9. Horos Dede, Korkut Baba, Bozdoğan

Revak Sultan vakfiyesinde şahitler arasında isimleri Yunus-i Horasanî oğlu Horos Dede⁶, İsa-yı Rumî oğlu Korkut Baba, Şeyh Yusuf-u Rumî oğlu Bozdoğan olarak geçen kişiler, İshak Çelebi döneminin önde gelenlerindendirler (Uluçay, 1940, s. 28). Bahsi geçen şahısların vakfiyede imzalarının bulunması beylik merkezinde bulunup şehrin önde gelenlerinden olduklarını göstermektedir. İshak Çelebi de kendilerini tanıyor ve onların şahitliklerini muteber kabul ediyor olmalı ki vakfiyede imzalarının bulunmasını onaylamıştır. Buna rağmen adı geçen şahsiyetler hakkında Revak Sultan vakfiyesi haricinde bir kayda rastlanmamıştır.

1. 10. Adil Paşa (Kırtık Baba)

Saruhanoğulları meşayihinden (Uluçay, 1946, s. 14-15; Gökçen, 1946, s. 42) olan Adil Paşa, halk arasında Kırtık Baba olarak tanınmaktadır. Şer'îye sicillerinde Adil Paşa'dan bahsederken Şeyh, Dede, Derviş unvanları kullanılmıştır (Uluçay, 1946, s. 65). Bazı araştırmacılar bu zatın Hacı Hüseyin Efendi olduğunu söylemektedir (Pehlivan, 2011, s. 48). Bir rivayete göre, Saruhan Bey'in komutanlarından ve Manisa'nın fethine katılmıştır (Pehlivan, 2004, s. 86). Adil Paşa'nın Kırtık köyünde bir zaviyesi bulunmaktadır. Dönemin hükümdarı İshak Çelebi, Adil Paşa'ya zaviyesinin bulunduğu Kırtık köyünde gelene ve geçene hizmet etmesi için evlatlık üzere bir çiftlik vakf etmiştir (TKG. KK. TTD. 306., vr. 20/b; Uluçay, 1940, s. 80-81, 119; Uluçay, 1946, s. 65; Gökçen, 1946, s. 59). Şehrin doğu girişinde olan bu zaviye, Anadolu'dan gelenleri şehre girmeden önce karşılayan son nokta olduğu için, şehirdeki diğer zaviyelere göre daha önemli bir yere sahip olduğu düşünülebilir. Adil Paşa'nın zaviyesi ve kabri günümüzde kırtık mezarlığı içerisinde bilinmez hale gelmiştir.

1. 11. Arap Sofu

Arap Sofu, Saruhanoğulları beylerinden İshak Çelebi zamanında yaşamıştır. İshak Çelebi, Arap Sofu'nun yerleşmesini ve muhtemelen zaviye tesis etmesini istediği Manisa'ya bağlı Kilise köyünde bir çiftlik yeri kendisine

⁶ Bir rivayete göre, Manisa'nın fethedildiği gecenin sabahına kadar devam eden mücadele esnasında şehrin kuzeyinde yer alan Horozköyü'ne kadar ulaşan askerlerin ilk işittikleri ses Horoz sesi olduğu için buraya Horozköy adı verilmiştir (Uluçay, 1940, s. 179). Manisa'da Horozköy adında bir mahalle mevcut olmasına rağmen, bu mahallenin Horos Dede ile ilgisinin bulunup bulunmadığı konusunda elimizde bilgi bulunmamaktadır.



vakf etmiştir (TKG. KK. TTD. 306. vr. 23/b.,TD. 398. vr. 17; Uluçay, 1940, s. 62-63). Arap Sofu'ya ait başka bir kayda göre, Manisa'nın Palamud nahiyesinde bir zaviyesi vardır (Uluçay, 1946, s. 99-100). Şehrin kuzeyinde, ovada birbirinden farklı yerlerde bulunan zaviyelerin hangisinde hayatını devam ettirdiğine dair bir kayıt bulunmamaktadır.

1. 12. Ahi Yakup

İshak Çelebi'nin hükümdarlığı sırasında Manisa'da bulunmuştur. İshak Çelebi, Ahi Yakub'un beylik için faydalı olacağını düşünmüş ve onun burada kalıcı olmasını sağlamak için Manisa'ya tabi Doğanhisar'ına bağlı Arslan Beğ köyünde bir çiftlik araziye kendisine ve kendinden sonra da evlatlarına kalacak şekilde vermiştir (Uluçay, 1940, s. 37; TKG. KK. TTD. 306. vr. 24a; Erdoğan ve Bıyık, s. 93).

1. 13. Şeyh İlyas oğlu Bayezid

Şeyh İlyas oğlu Bayezid, İshak Çelebi döneminin zevatındandır. Babası Şeyh İlyas'ın ismiyle anılması, onun yörede tanınan biri olduğunu göstermektedir. İshak Çelebi tarafından Manisa Karacağağaç'a tabi Çiftcilü köyü kendisine vakfedilmiştir (TD. 398. vr. 5/b; TKG. KK. TTD. 306. vr. 21/a; Erdoğan ve Bıyık, s. 88; Uluçay, 1940, s. 88). Böylelikle bu bölgede yerleşmesi sağlanmıştır. Kendisinden sonra oğulları vakfın mutasarrıfı olmuşlar dolayısıyla yörede kalıcı hale gelmişlerdir.

1. 14. Ahi Yunus

Ahi Yunus, İshak Çelebi döneminin şahsiyetlerinden olup hükümdar tarafından değer verilen kişilerdendir. Manisa'nın Yeni Beglü köyünün yakınında bulunan Kozluca çiftliği İshak Çelebi tarafından kendisine vakıf olarak tahsis edilmiştir (TKG. KK. TTD. 306. vr. 22/b; TD. 398. vr. 27/b; Erdoğan ve Bıyık, s. 89; Uluçay, 1946, s. 86).

1. 15. Işık Yahya

İshak Çelebi, kendi döneminin önem atfettiği kişilerinden olan Işık Yahya'nın Manisa ve civarında kalıcı olup hizmet etmesini istemiştir. Bu sebeple Manisa'ya tabi Dönmezler köyünde⁷ kendisine bir zaviye vakfetmiştir (Uluçay, 1940, s. 63; Gökçen, 1946, s. 78).

1. 16. Horti Baba

Horti Baba, Saruhanogulları beyliği döneminde yaşamış önemli şahsiyetlerden birisidir. Beyliğin ilk hükümdarları Saruhan Bey ve İlyas Bey dönemlerinde yaşadığı tahmin edilmektedir. Öldükten sonra nesli İshak Çelebi döneminde de devam etmiştir. Babasının ismiyle anılan oğullarına dönemin hükümdarı İshak Çelebi hürmet göstermiş ve bunun bir neticesi olarak Manisa'ya tabi Kılıçlı köyünde kendilerine bir çiftlik yer vakfetmiştir

⁷ Osmanlı'da Belen nahiyesine bağlı bir köy iken günümüzde Manisa'da böyle bir köy bulunmamaktadır (Uluçay, 1940, s. 63).



(TKG. KK. TTD. 306. vr. 22/a; TD. 398. vr. 1/b; Erdoğan ve Bıyık, 2014, s. 89; Uluçay, 1946, s. 82).

1. 17. Esireddin Baba

Esireddin Baba, İshak Çelebi döneminin önde gelenlerindedir. Manisa'da yapmış olduğu hizmetler İshak Çelebi tarafından takdir görmüştür. Hizmetlerinin devamını sağlamak adına Manisa'da bulunan zaviyesine İshak Çelebi tarafından iki çiftlik yer vakfedilmiştir (TKG. KK. TTD. 306. vr. 21/b; Uluçay, 1946, s. 89; Erdoğan ve Bıyık, 2014, s. 88.).

1. 18. Baba Ali

Baba Ali, beyliğin kurucusu Saruhan Bey veya oğlu İlyas Bey dönemlerinde yaşamıştır. O dönemde Manisa'ya tabi Habib köyünde bir zaviye tesis etmiştir. İshak Çelebi'nin hükümdarlığı esnasında kendisi hayatta olmasa da evlatları ondan miras kalan zaviyesi ile ilgilenmişler ve burada hizmetlere devam etmişlerdir. İshak Çelebi gerek Baba Ali'ye olan hürmeti, gerekse evlatlarının yaptığı hizmetleri takdir etmesi sebebiyle onları taltif etmiştir. Bu vesile ile Baba Ali zaviyesine ve onun evlatlarına hizmetlerinin devamını da sağlamak amacıyla Manisa'da oldukça büyük bir araziye karşılık gelen on beş çiftlik miktarı yeri vakfetmiştir (TKG. KK. TTD. 306. vr. 24/b; Erdoğan ve Bıyık, 2014, s. 94).

1. 19. Ayıt Dede

Bugünkü Çobanisa köyünün güneydoğusunda çınar zaviyesinin bulunduğu rivayet edilmektedir. Bu köyü kuran Rumlar, çınar zaviyesi denilen yere "Ayayani" adını vermişlerdir. Her yıl 29 Ağustos gününde çevre köylerde bulunan Rumlar gelerek Ayayani'yi ziyaret ederler ve bu sebeple bir panayır kurulmuş. Yukarı Çobanisa'lılar bu yere "Ayıt Dede" adını vermişler. Günümüzde bu zaviyeden herhangi bir iz kalmamıştır (Uluçay, 1940, s. 39). Şer'iyeye sicillerindeki bir kayda göre çınar zaviyesi Saruhanoğlu Hızır Paşa vakıflarındandır (TD. 398vr. 5/b). Ancak vakfın kime verildiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Yukarı Çobanisa köylülerinin verdiği Ayıt Dede ismi arşiv vesikalarında kendisine yer bulamadığı için kendisinin varlığı rivayetten öteye geçmemektedir.

1. 20. Abbas oğlu Yunus

Abbas oğlu Yunus, Saruhan beylerinden Hızır Paşa döneminde yaşamıştır. Hızır Paşa'nın kendisine hürmet ettiği, Manisa'da yerleşip burada neslini devam ettirmesini istemesinden anlaşılmaktadır. Bu sebeple Abbas oğlu Yunus'a Manisa'ya tabi Karaköy'de Mersin Deresi denilen yerde evlatlarına kalmak şartıyla bir çiftlik vakfedilmiştir (TD. 398. vr. 7/a; TKG. KK. TTD. 306. vr. 18/b; Erdoğan ve Bıyık, 2014, s. 85).



1. 21. Hacı İbrahim

Hacı İbrahim, Hızır Paşa'nın hükümdarlığı sırasında Manisa'da yaşamıştır. Hızır Paşa tarafından saygı duyulan kişilerden olan Hacı İbrahim'in Manisa'da kalıcı olması istenmiş ve kendisine Manisa'ya tabi Börekçioğlu köyünde bulunan bir çiftlik vakfedilmiştir (TKG. KK. TTD. 306. vr. 23/b; Erdoğan ve Bıyık, 2014, s. 91).

1. 22. Ahi Hüseyin

Saruhanogulları Beyliği'nin bölgeye hakim olduğu dönemde yaşamış olan Ahi Hüseyin'in Manisa'da zaviyesi bulunmaktadır. Bu zaviye hangi Saruhan beyi tarafından olduğu bilinmemekle birlikte Ahi Hüseyin'e tahsis edilmiştir. İsmi'nin önündeki unvanından da anlaşılacağı üzere ahi teşkilatına üye olan Ahi Hüseyin, Manisa'da bahsi geçen zaviyesi sayesinde kalıcı hale gelmiş ve teşkilatına uygun hizmetler yapmıştır (TKG. KK. TTD. 306. vr. 9/b; Erdoğan ve Bıyık, s. 70; Uluçay, 1946, s. 84).

2. Sonuç

Saruhanogulları Beyliği, Manisa ve civarını ele geçirdikten sonra bölgede kalıcı hale gelebilmek için Müslüman nüfusu artırma gayreti içerisinde girmiştir. Bu esnada Müslüman Türklerin batıya doğru devam eden göçleri, beyliğin nüfus konusundaki gayretine hizmet etmiştir. Ancak gelenleri yörede yerleşik hale getirmek kendi istekleri doğrultusunda istediği yerde yerleşmelerinden ziyade, beylik idarecilerinin onlar için belirledikleri mahallere yerleştirilmeleri şeklinde olmuştur. Öncelikle kendileri veya ataları tanınmış şahsiyetlerden olan ve hizmetleri ile yöneticilerin güvenini kazananlar, beylik yöneticileri tarafından arazi ve mülk verilerek bölgede yerleşik hale getirilmiştir. Ardından göç ederek gelenlerin içerisinde sözü muteber olanlara benzer bir uygulama yapılmış ve onlar da bölgede kalıcı olmaya teşvik edilmiştir. Bölgeye yerleştirilenlerin büyük çoğunluğu dini yönleri ön plana çıkmış kişilerden meydana gelmiştir. Ancak bunlar arasında dini tarikat veya zümre birlikteliği bulmak oldukça zordur. Zira Dede, Baba, Ahi, Şeyh, Işık, Sofu, Hacı gibi dini unvanlar taşıyan bu şahısların aynı dini zümreden(tarikat-cemaat) olmadıkları anlaşılmaktadır. Dönem itibariyle bunların içerisinde teşkilatlı bir yapıya sahip olduğu bilinen ahilerden Manisa'da iskân edilenlerin sayısı toplamda üçtür. Ahilerin teşkilat olarak birlikte hareket edebilecekleri düşünülse dahi iskân edilenlerin birbirlerinden bağımsız oldukları anlaşılmaktadır.

Bütün bunlar bir arada düşünülünce Saruhanogulları beyleri, hüküm sürdükleri topraklara iskân ettirdikleri kişilerin dini yaklaşımlarından ziyade beylik için yararlılıkları ile ilgilenmişlerdir. Beylerin bu politikası bölgede kalıcı hale gelmeyi amaç edindiklerini, dolayısıyla devletin bekasına katkı sağlayacak adımlar attıklarını göstermektedir.



Kaynakça / Reference**Başbakanlık Osmanlı Arşivi**

TD. 398.

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-i Kadime Arşivi

TKG. KK. TTD. 306.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

VGM. Ş. S. M. 1325. 36.

Kaynak ve Araştırma Eserler

Acun, H. (1999). *Manisa'da Türk Devri Yapıları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Araz, N. (1958). *Anadolu Evliyalari*, İstanbul: Fatiş Yayınevi.

Aşıkpaşazâde. *Tevârih-i Âl-i Osmân*, Haz. K. Yavuz ve M. A. Yekta Saraç. İstanbul: Gökkuşbu Yayınları. 2003.

Baldırzâde Selîsî Şeyh Mehmed. *Ravza-i Evliya*, Haz. M. Hızlı ve M. Yurtsever. Bursa: Arasta Yayınları. 2000.

Bayar, M. (1991). Afyonkarahisar'da Yaşamış Büyük Velilerden Karaca Ahmed Sultan, *II. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri* içinde (s. 66-71) Afyon : Afyon Belediyesi Yayınları.

Dedebaba, N. (2001). *Bütün Yönleriyle Bektaşilik*, Ankara: Ardıç Yayınevi.

Defter-i Evkâf-ı Livâ-i Saruhan. Haz. Erdoğan. M. A. ve Bıyık. Ö. Ankara: Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Yayınları. 2014.

Ebu-l Hayr Rûmi, *Saltuknâme*, cilt: 2. Haz. Şükrü Haluk Akalın. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. 1988.

Emecen, F. (1989). *XVI. Asırda Manisa Kazası*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Emir Hüseyin Enîsî. *Akşemseddin Hazretleri ve Yakın Çevresi*. Haz. Metin Çelik. İstanbul: Özgü Yayınları. 2012.



- Emir Hüseyin Enîsî. *Menâkıb-ı Akşemseddîn*, Haz. Aktan. B. ve Güneş. M. İstanbul: H Yayınları. 2011.
- Eravcı, M. ve Korkmaz, M. (1999). *Saruhanogullari ve Osmanlı Klasik Dönerinde Manisa'da Yaşayan Kültürel İzleri*. Manisa: Manisa Valiliği Yayınları.
- Eyüboğlu, İ. Z. (1987). *Günün Işığında Tasavvuf Tarikatler Mezhepler Tarihi*, İstanbul: Geçit Kitabevi.
- Gelibolulu Mustafa Âlî. (t.y.) *Künhü'l-Ahbâr*, yy, 5.
- Gökçen, İ. (1946). *Manisa Tarihinde Vakıflar ve Hayırlar I*, İstanbul: Manisa Halkevi Yayınları.
- Gökçen, İ. (1946). *XVI. ve XVII. Asırda Saruhan Zaviye ve Yatırları*, İstanbul: Manisa Halkevi Yayınları.
- Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi*, Haz. Duran H. ve Gümüšoğlu D. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları. 2010.
- Hafız Hüseyin Ayvansarâyî. *Mecmuâ-i Tevârih*. Haz. Derin. F. Ç. ve Çabuk. V. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları. 1985.
- Hasluck. F. W. *Sultanlar Zamanında Hristiyanlık ve İslam II*, Çev. Binder. T. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. 2013.
- Kara, M. (1985). *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Mecdi Mehmed Efendi. (1979). *Şekaik-i Numâniyye ve Zeyilleri Hadaik Eş-Şekâyık*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ocak, A. Y. (1983). *Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Ocak, A. Y. (1996). Hacı Bektaş-ı Velî, *Diyanet İslam Ansiklopedisi cilt: 14 içinde* (s. 455-458). İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2000). *Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pehlivan, G. (2011). M. Nuri Yörükoğlu'na Göre Manisa'da Tarikatler ve Tekkeler, *Sûfî Araştırmaları*. 4. 11-56. Erişim adresi: http://www.sufiarastirmalari.com/dergi/1120-10-201219-57-27sufi_4.pdf



Pehlivan. G. (2004). *Manisa(Merkez)'da Veli Kültü.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Sarıkaya, F. (2016). *Anadolu Beyliklerinde Dini Hayat (Aydınoğulları, Menteşeoğulları ve Saruhanoğulları)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Sarıkaya, F. (2017). Halvetiyye Tarikatının Kurucusu Meselesine Dair Yeni Bir Değerlendirme ve Revak Sultan, *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 2078-2095. Erişim adresi: <http://www.itobiad.com/issue/30065/337777>

Sevim, A. ve Yücel, Y. (1989). *Türkiye Tarihi Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Seyyid Hüseyin Enîsî. *Karaca Ahmed Sultan Menâkıbnâmesi*. Haz. Gümüşoğlu. D. İstanbul: Alevi Vakıfları Federasyonu Yayınları. 2013.

Şahin, H. (2001). Karaca Ahmed, *Diyanet İslam Ansiklopedisi cilt: 24* içinde (s. 374 – 375). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Şahin, H. (2004). XIV. Yüzyılda Bir Türk Dervişinin Serüveni: Karaca Ahmed, *Üsküdar Sempozyumu I* içinde (s. 320-328). İstanbul: Üsküdar Belediyesi Yayınları.

Şahin, H. (2007). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Dînî Zümreler (1299-1402)*, (Yayımlanmamış doktora tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Şapolyo, E. B. (1964). *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*, İstanbul: Türkiye Yayınevi.

Taşgın, A. (2013). *Dediği Sultan ve Menâkıbı*, Konya: Çizgi Kitabevi.

Taşköprülüzade İsâmuddin Ebu'l-Hayr Ahmet Efendi. *Eş-Şakâiku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye*, Çev. Tan. M. İstanbul: İz Yayıncılık. 2007.



Uluçay, Ç. M. (1953). Manisa Şeriye Sicillerine Dair Bir Araştırma, *Türkiyat Mecmuası*, 10, 284-298.

Uluçay, Ç. ve Gökçen, İ. (1939). *Manisa Tarihi*, İstanbul: Manisa Halkevi Yayınları.

Uluçay, M. Ç. (1940). *Saruhanogullari ve Eserlerine Dair Vesikalar I*, İstanbul: Manisa Halkevi Yayınları.

Uluçay, M. Ç. (1946). *Manisa Ünlüleri*, Manisa: Manisa Lisesi Yayınları.

Uluçay, M. Ç. (1946). *Saruhanogullari ve Eserlerine Dair Vesikalar II*, İstanbul: Manisa Halkevi Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (1969). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

